

PORADNIK NA TEMAT MEDIACJI

redakcja:

EWELINA FLATOW-KALETA

POWIAT
POZNAŃSKI

FINANSOWANE ZE ŚRODKÓW
POWIATU POZNAŃSKIEGO

SPIS TREŚCI:

CZYM JEST MEDIACJA

str. 2 – 6

Ewelina Flatow-Kaleta

MEDIACJA W PRZEPISACH PRAWA

str. 7 – 11

Izabela Libera, Ewelina Flatow-Kaleta

**MEDIACJA ROZWODOWA I RODZINNA JAKO
SZCZEGÓLNY RODZAJ MEDIACJI CYWILNYCH**

str. 12 – 19

Ewelina Flatow-Kaleta

MEDIACJE W ŚRODOWISKU SZKOLNYM

str. 20 – 25

Anna Bukowiec, Ewelina Flatow-Kaleta

MEDIACJA W SPRAWACH KARNYCH

str. 26 – 29

Michał Borówczak

WZORY WYBRANYCH DOKUMENTÓW

str. 30-31

O AUTORACH

**Poradnik został sfinansowany ze środków z budżetu
Powiatu Poznańskiego w ramach dotacji z budżetu państwa**

CZYM JEST MEDIACJA

Ewelina Flatow-Kaleta

MEDIACJA

- mediacja zaliczana jest do ADR (ang. *alternative dispute resolution*) – alternatywnych metod rozwiązywania sporów;
- mediacja to dobrowolny i poufny proces, w którym strony konfliktu są wspierane przez bezstronnego i neutralnego mediatora;
- mediacja jest zgodna z ideą sprawiedliwości uczestniczącej, która umożliwia jednostkom (grupom, zbiorowościom) samodzielny udział w rozwiązaniu sporu;
- mediacja jest zgodna z ideą sprawiedliwości naprawczej – pozwala na zadośćuczynienie ofierze.

WYJAŚNIENIE PODSTAWOWYCH POJĘĆ

Mediacja (od łacińskiego *mediare* – być w środku, *mediatio* – pośredniczenie) oznacza wsparcie stron w dążeniu do porozumienia kończącego spór. Różni się ona od arbitrażu czy sądu polubownego.

Po pierwsze: jest to alternatywne podejście do samego konfliktu, które wymusza odmienne sposoby pracy z konfliktem. Celem mediacji nie jest rozstrzygnięcie sporu, wskazanie winnego czy szukanie właściwych rozwiązań. Istotą mediacji jest wsparcie stron w znalezieniu rozwiązania, tak by każda z nich mogła czuć się zwycięzcą. Mediacja pozwala spojrzeć na konflikt jako przestrzeń do rozwoju.

Alternatywny sposób dotyczy także udziału samych stron w procesie. Interwencja mediatora w żaden sposób nie powinna blokować autonomii stron, to strony wiedzą najlepiej: czego dotyczy konflikt, gdzie tkwi jego prawdziwa przyczyna i jakie mogą być jego rozwiązania (mediator może też pomóc im to zrozumieć). Niezwykle ważne jest rozumienie mediacji jako elementu sprawiedliwości uczestniczącej, która umożliwia jednostkom (grupom, zbiorowościom) rzeczywisty udział w rozwiązaniu problemu. Zazwyczaj przecież chcemy mieć możliwość decydowania o sobie, szczególnie jeśli sytuacja jest dla nas trudna.

KONTAKT Z MEDIATOREM

- ośrodki mediacyjne
- lista stałych mediatorów w sądach
- stowarzyszenia zajmujące się mediacją
- fundacje pracujące w obszarze mediacji
- mediatorzy prowadzący firmy mediacyjne/prowadzący indywidualną praktykę
- projekty, w których mediacje realizowane są w sposób nieodpłatny
- MOPR, MOPS, GOPS
- niektóre szkoły, przedszkola

MEDIATOR I JEGO ROLA

Elementem charakterystycznym jest tu przyjęta przez mediatora rola – przewodnika, osoby wspierającej. Mediator to osoba (czasem para lub grupa osób), która pomaga stronom konfliktu w identyfikacji obszarów konfliktu, w ustaleniu ich przyczyn, podpowiada interpretację, wspiera strony w dążeniu do zawarcia obustronnie korzystnego porozumienia. Rolą mediatora jest uwrażliwienie stron na ich potrzeby, ukierunkowanie na przyszłość. Mediator, jako osoba neutralna wobec przedmiotu sporu oraz proponowanych przez strony rozwiązań, powinna wspierać proces negocjacji. Mediator powinien stać na straży takich ustaleń, które będą realne w danej sytuacji oraz możliwe do zaakceptowania przez strony (ewentualnie przez sąd).

Mediacja zaliczana jest do ADR alternatywnych metod rozwiązywania sporów (ang. alternative dispute resolution) razem z arbitrażem i koncyliacją

Mediator ma zatem do spełnienia ważną rolę, przy czym musi pamiętać by nie wchodzić w kompetencję sędziego, pełnomocnika, psychologa/terapeuty czy Stron.

Profesjonalny mediator powinien (Gruca-Miąsik U., *Negocjacje i mediacje w kręgu pomocy, wychowania i prawa*, Rzeszów, 2011):

- umożliwiać zainteresowanym stronom prowadzenie efektywnych negocjacji i nie dopuszczać do eskalacji konfliktu; wzmacniać takie zachowania, które prowadzą do ugody;
- odnajdywać możliwe punkty zgody i akcentować je w trakcie rozmów ze stronami;
- stwarzać warunki do podejmowania decyzji przez strony;
- sugerować metody redukcji konfliktów, tematy do rozmów i alternatywne rozwiązania;
- uczyć strony skutecznego rozwiązywania zatargów;
- zadawać pytania dotyczące konsekwencji proponowanych przez strony rozwiązań.

STANDARDY MEDIACJI

Zasady mediacji wynikają z art. 183¹ – 183¹⁵ kodeksu postępowania cywilnego .

Mediatora obowiązuje też *Europejski Kodeks Postępowania dla Mediatorów* przyjęty w dniu 2 lipca 2004 r. przez Komisję Europejską;

Pracy mediatora powinny przyświecać *Standardy prowadzenia mediacji i postępowania mediatora* uchwalone przez Społeczną Radę do spraw Alternatywnych Metod Rozwiązywania Konfliktów i Sporów przy Ministrze Sprawiedliwości w dniu 26 czerwca 2006r.

PRZEBIEG I SKUTKI MEDIACJI

Mediacja przebiega według pewnego schematu, który różni się nieco w zależności od rodzaju sprawy (mediacje gospodarcze, pracownicze, karne, rodzinne, społeczne, w szkole), ilości biorących w niej stron oraz sposobu skierowania na mediacje (postanowienie Sądu, decyzja stron w mediacji umownej). Zawsze jednak mediacja wymaga świadomej zgody Stron biorących w niej udział, zarówno jeśli chodzi o samo uczestnictwo, jak i tematy/obszary, które będą poruszane w procedurze (wniosek o przeprowadzenie mediacji zawiera oznaczenie stron, a także dokładnie określone żądanie, w mediacjach umownych często jest to poszerzone). Zakreślenie obszarów mediacji, dookreślenie przedmiotu rozmowy jest często wynikiem pierwszych udanych negocjacji, które wspiera mediator.

W dalszej części mediacja toczy się według zasad wynikających z kodeksu postępowania cywilnego uzupełnianych normami etycznymi oraz standardami pracy mediatora.

ZASADY MEDIACJI

- **zasada poufności**

mediacja jest procesem poufnym, co daje uczestnikom swobodę dyskusowania oraz rozważania różnych pomysłów na rozwiązanie konfliktu. Wszystko, co dzieje się podczas mediacji ma służyć tylko procesowi mediacyjnemu i nie może być wykorzystywane do innych celów,

- **dobrowolności**

w procesie mediacji każda decyzja jest dobrowolna,

- **zasada bezstronności**

mediator w swej pracy powinien dbać o to, by w równy sposób traktować każdą ze stron konfliktu. Pomocne w tym zakresie jest prowadzenie mediacji przez parę mediatorów,

- **zasada neutralności**

mediator nie ocenia rozwiązań proponowanych przez strony, choć może wskazać kierunki rozważań lub przykłady, pomysły w oparciu o doświadczenie zawodowe. Rolą mediatora jest wspieranie stron w dochodzeniu do porozumienia oraz takie prowadzenie mediacji, by ugoda mediacyjna zaspokajała potrzeby stron, była zgodna z prawem i z zasadami współżycia społecznego,

- **zasada profesjonalizmu**

mediator to osoba z odpowiednim przeszkoleniem i wiedzą specjalistyczną pozwalającą realizować proces mediacyjny w sposób należyty.

Mediacja prowadzona jest zgodnie z zasadą poufności i dobrowolności. Mediator musi wykazać się bezstronnością, a także przestrzegać zasady neutralności i kierować się kodeksem etycznym.

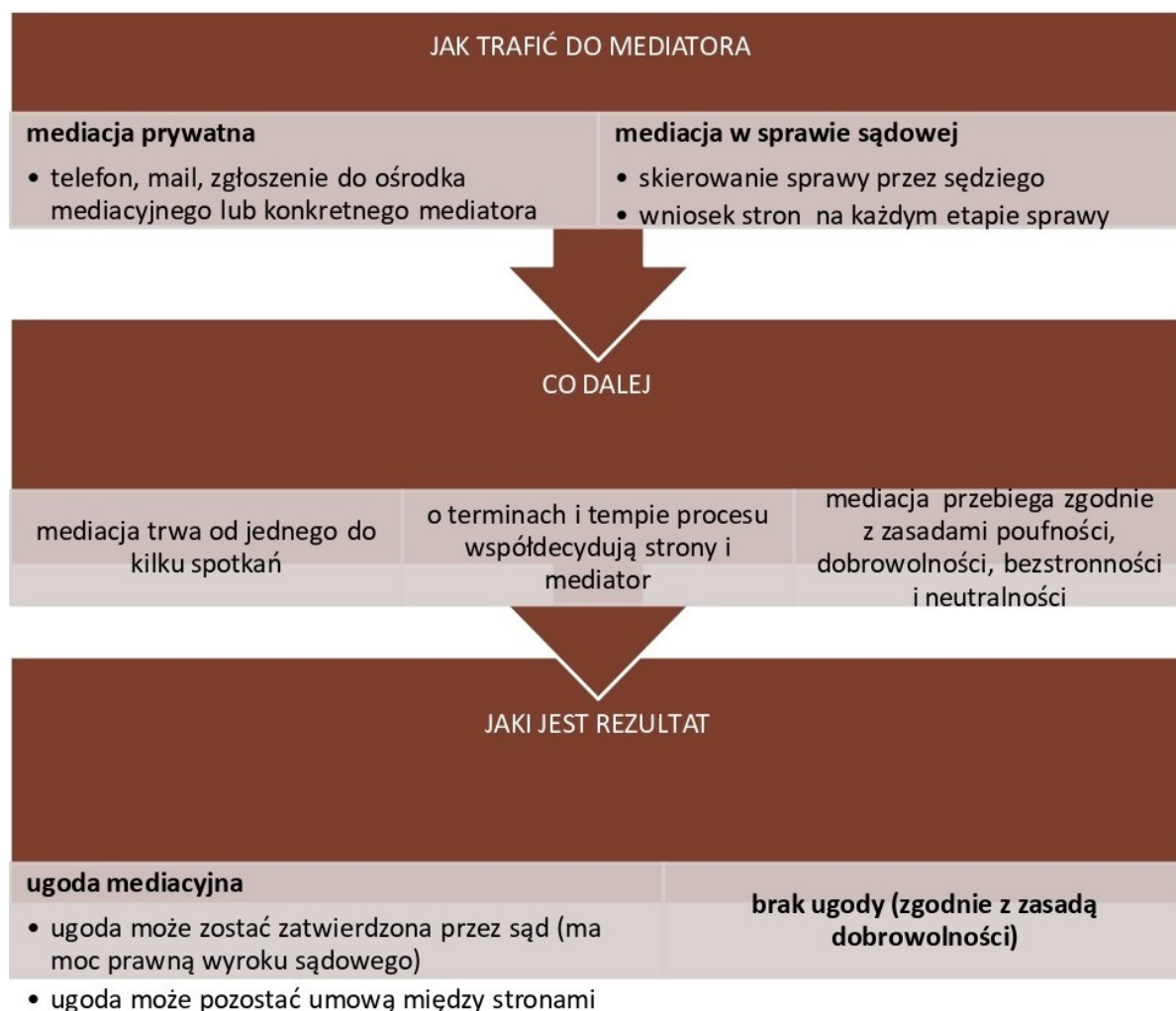
Mediacja trwa zazwyczaj kilka spotkań. W przypadku mediacji ze skierowania Sądu KPC określa maksymalny czas trwania mediacji na 3 miesiące, z możliwością przedłużenia jej w uzasadnionych przypadkach (na zgodny wniosek stron lub z innych ważnych powodów). Mediacje umowne (prywatne) trwają tak długo, jaka jest potrzeba Stron, a mediator widzi, że jest to celowe. Z drugiej strony może być tak, że mediacja zakończy się już na pierwszym spotkaniu.

Procedura mediacji daje mediatorowi i stronom olbrzymią elastyczność w zakresie czasu mediacji, terminów, jak również miejsca prowadzenia mediacji i sposobu jej realizacji. Coraz częściej spotyka się ośrodki mediacyjne proponujące tzw. e–mediacje – mediacje z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej czy komunikacji przez telefon.

Mediator prowadzi mediację w oparciu o swoją wiedzę i doświadczenie wykorzystując różnorodne techniki i narzędzia mediacyjne. Mediator może prowadzić mediację samodzielnie, jednak w niektórych ośrodkach standardem jest para mediatorów (często z różnym wykształceniem bazowym, które pozwala na zachowanie maksymalnego profesjonalizmu). Różny jest także udział pełnomocników stron w procesie mediacyjnym – od czysto formalnego uczestnictwa, poprzez realne wsparcie stron (kontakt z mediatorem,

wsparcie na etapie negocjacji, podejmowania decyzji, wsparcie prawne, formułowanie ugody lub jej poszczególnych zapisów) do zastępowania stron w procesie mediacyjnym.

Osoba prowadząca mediację ma w toku procesu wspierać strony w tworzeniu optymalnych dla nich ugód (poszukiwaniu rozwiązań), KPC wskazuje, że – na wyraźny wniosek stron – mediator może wskazywać propozycje ugodowe, które ostatecznie i tak muszą zaakceptować strony. Skutkiem mediacji jest podpisanie ugody mediacyjnej, czasowe zawieszenie mediacji lub jej zakończenie bez ugody (niektórzy mediatorzy stosują także ugody cząstkowe oraz tzw. protokół rozbieżności). Jeśli jest to mediacja ze skierowania sądu, decyduje on o jej zatwierdzeniu. Także z mediacji umownej ugoda wraz z protokołem oraz wnioskiem o jej zatwierdzenie może zostać skierowana do sądu, który byłby właściwy do rozpoznania sprawy według właściwości ogólnej lub wyłącznej.

MEDIACJA W PRZEPISACH PRAWA

Izabela Libera, Ewelina Flatow-Kaleta

REGULACJE PRAWNE DOTYCZĄCE MEDIACJI

Mediacja została wprowadzona do Kodeksu postępowania cywilnego 28 lipca 2005 roku (ustawa o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego i niektórych innych ustaw). Do dnia dzisiejszego pojawiło się wiele aktów prawnych dotyczących samej mediacji, jak również wiele nowelizacji aktów, w których pojawia się ona choćby wzmiankowo. Największa zmiana dotycząca przepisów regulujących proces mediacyjny wiąże się z Ustawą z dnia 10 września 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem polubownych metod rozwiązywania sporów.

MEDIACJA W WYBRANYCH AKTACH PRAWNYCH:

- Ustawa z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw
- Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 maja 2015 r. w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach karnych
- Ustawa z dnia 7 kwietnia 2017 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania administracyjnego oraz niektórych innych ustaw
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 czerwca 2016 r. w sprawie wysokości wynagrodzenia i podlegających zwrotowi wydatków mediatora w postępowaniu cywilnym
- Ustawa z dnia 23 września 2016 r. o pozasądowym rozwiązywaniu sporów konsumenckich
- Ustawa z dnia 10 września 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem polubownych metod rozwiązywania sporów

MEDIACJA A POSIEDZENIE POJEDNAWCZE, ARBITRAŻ, KONCYLIACJA

Mediację należy odróżnić od innych metod alternatywnego rozwiązywania sporów (ADR), do jakich zaliczyć możemy np. arbitraż, czy koncyliację. Czym innym niż mediacja jest również prowadzone przez sąd postępowanie pojednawcze.

Z arbitrażu, czyli sądu polubownego, korzystają najczęściej profesjonaliści, którzy już na etapie zawierania kontraktów umówili się, że wszelkie spory będą rozwiązywane właśnie poprzez sąd polubowny. Arbitraż tym różni się od mediacji, że arbiter powołany do rozpoznania danej sprawy wydaje wyrok w oparciu o przepisy prawa, oraz własną wiedzę zawodową i doświadczenie. Arbitrami są najczęściej specjaliści, którzy znają specyfikę danej branży. Arbiter może co prawda zachęcać strony do zawarcia ugody, jednak ostatecznie to on podejmuje decyzję i wydaje wyrok w sprawie.

Na posiedzeniach pojednawczych w toku cywilnego postępowania sądowego sąd może zachęcać strony do zawarcia ugody, ma on jednak znacznie ograniczone instrumenty mogące pomóc w uzyskaniu przez strony

porozumienia. Posiedzenia takie odbywają się w sądzie na sali sądowej, co może utrudniać stronom otwarcie się i formułowanie konstruktywnych propozycji. Do tego prowadzone są w obecności sędziego, który w braku porozumienia będzie dalej prowadził postępowanie. Nie może tu być więc mowy o poufności, którą zapewnić może jedynie mediacja.

Inną metodą ADR jest tzw koncyliacja. Różni się ona tym od klasycznej mediacji, że koncyliator w toku postępowania proponuje stronom możliwe rozwiązania.

RÓŻNE METODY ADR :

- mediacja
- koncyliacja
- sąd polubowny (arbitraż)
- posiedzenia pojednawcze w postępowaniu cywilnym
- posiedzenia pojednawcze w postępowaniu karnym

Mediację należy odróżnić od innych metod alternatywnego rozwiązywania sporów (ADR), takich jak arbitraż czy koncyliacja.

Czym innym jest także postępowanie pojednawcze prowadzone przez sąd.

*W mediacji strony mogą mieć największy wpływ na ostateczną treść ugody.
Mediacja daje największą gwarancję poufności.*

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. 1964 Nr 43 poz. 296 z późn. zm.) określa szczegółowo przytoczone poniżej wybrane aspekty praktyki mediacyjnej:

WSZCZĘCIE MEDIACJI I WYBÓR MEDIATORA

Mediacja, w postępowaniu sądowym, może być wszczęta na każdym etapie postępowania. Art. 183⁶ KPC stanowi, iż wszczęcie mediacji przez stronę następuje z chwilą doręczenia mediatorowi wniosku o przeprowadzenie mediacji, z dołączonym dowodem doręczenia jego odpisu drugiej stronie. Przepisy precyzują również kiedy mediacja nie zostaje wszczęta. Dzieje się tak wówczas, gdy mediator (stały – z listy mediatorów sądowych lub niebędący stałym mediatorem) odmówi prowadzenia mediacji (obowiązuje tu termin 7 dni od dnia doręczenia wniosku). Dodatkowo – jest tak w sytuacji, gdy strony zawarły umowę o mediację bez wskazania mediatora i osoba, do której strona zwróciła się o przeprowadzenie mediacji nie wyraziła zgody na przeprowadzenie mediacji albo druga strona w terminie tygodnia nie wyraziła zgody na osobę mediatora. Może zdarzyć się również tak, że jedna ze stron nie wyrazi zgody na mediację (jeszcze przed zawarciem umowy) – wówczas nie dochodzi do wszczęcia mediacji. Mediacja może być także prowadzona na podstawie umowy o mediację, poza ramą postępowania sądowego, a jej efekt - w postaci ugody – również może finalnie trafić z protokołem z mediacji do sądu. Jeśli chodzi o wybór mediatora, optymalną jest sytuacja, że wybierają go zgodnie strony (związane jest to z zasadą dobrowolności uczestnictwa w procesie prowadzonym w określony sposób przez zaakceptowaną przez uczestników osobę). Dodatkowo, stronę do określonego mediatora może skierować sąd. Art. 183⁹ . § 1. KPC mówi wyraźnie, że jeżeli strony nie dokonały wyboru osoby mediatora, sąd, kierując strony do mediacji, wyznacza mediatora mającego odpowiednią wiedzę i umiejętności w zakresie prowadzenia mediacji w sprawach danego rodzaju, biorąc pod uwagę w pierwszej kolejności stałych mediatorów.

ZASADY MEDIACJI

Określone są w art. 183¹ oraz art. 183⁴ KPC i zostały omówione w poprzednim rozdziale.

SKUTKI PRAWNE MEDIACJI

Uгода zawarta przed mediatorem ma – po jej zatwierdzeniu przez sąd – moc prawną ugody sądowej. Uгода zawarta przed mediatorem, którą zatwierdzono przez nadanie jej klauzuli wykonalności, jest tytułem wykonawczym (art. 183¹⁵ . § 1. KPC). W sytuacji, kiedy strony wnoszą (wnioskiem) o zatwierdzenie takiej ugody przez sąd, postępowanie takie powinno zostać przeprowadzone niezwłocznie. Nie zawsze zatwierdzenie ugody (w całości

lub w części) jest możliwe. Dzieje się tak w następujących sytuacjach: ugoda mediacyjna jest niezgodna z prawem lub zmierza do jego obejścia; ugoda mediacyjna jest niezgodna z zasadami współżycia społecznego; ugoda jest niezrozumiała lub zawiera sprzeczności. Mediator powinien dolożyć wszelkich starań, żeby podpisana przez strony ugoda mediacyjna była nie tylko realna do wprowadzenia w życie, ale także możliwa do zatwierdzenia przez sąd.

KOSZTY MEDIACJI:

ZE SKIEROWANIA SĄDU

- koszty mediacji zalicza się do niezbędnych kosztów procesu
- koszty obciążają strony
- stawki za mediację wyznaczają określone przepisy

UMOWNEJ (PRYWATNEJ)

- określają je umowy ze stronami, regulaminy ośrodków mediacyjnych, indywidualne ustalenia

KOSZTY MEDIACJI

Artykuł 183⁵. § 1. KPC mówi, iż mediator ma prawo do wynagrodzenia i zwrotu wydatków związanych z przeprowadzeniem mediacji, chyba że wyraził zgodę na prowadzenie mediacji bez wynagrodzenia (w praktyce rzadko się tak dzieje, zresztą trudno tego od mediatorów wymagać). Wynagrodzenie i zwrot wydatków obciążają strony (jest to wprowadzone, a raczej przywrócone najnowszą nowelizacją KPC) i należności te mediator pobiera bezpośrednio od stron. Dobrą praktyką jest informowanie o tym stron jeszcze przed pojawieniem się u mediatora (przez samego mediatora, przez pełnomocników, w trakcie procesu sądowego).

Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej - umożliwia stronom dążącym do polubownego rozwiązania sporu skorzystanie z bezpłatnej mediacji.

Szczegółowe informacje o nieodpłatnej mediacji można uzyskać w Punktach Nieodpłatnej Pomocy Prawnej.

NAJNOWSZE ZMIANY W KPC

- możliwość nałożenia na stronę wszystkich kosztów procesu, jeśli nie pojawi się ona na posiedzeniu mediacyjnym pomimo uprzedniej zgody
- mediator pobiera wynagrodzenie bezpośrednio od stron
- obniżenie opłaty sądowej od pozwu o 2/3 (nie więcej niż 400 zł), jeśli strona brała udział w mediacji umownej

MEDIACJA W ZNOWELIZOWANYM KPC

Najnowsza nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego i innych ustaw wprowadziła kolejne zmiany mające na celu wzmocnienie instytucji mediacji w procesie cywilnym.

Do najważniejszych zmian należy dodanie w art. 103 paragrafu trzeciego. Przewiduje on możliwość nałożenia na stronę, która bez usprawiedliwienia nie pojawiła się na posiedzeniu mediacyjnym (pomimo wcześniejszej zgody na mediację) kosztów procesu w znacznej części, a nawet w całości. Ma to zapobiec działaniom pozornym stron, które wykorzystują postępowanie mediacyjne jedynie do przedłużenia postępowania głównego.

Najnowsza nowelizacja kodeksu postępowania cywilnego wprowadziła kolejne zmiany mające na celu wzmocnienie instytucji mediacji w procesie cywilnym

Dalsze zmiany mają z kolei zachęcić strony do skorzystania z mediacji umownej przed wdaniem się w spór sądowy. Zgodnie z nowym art. 13e Ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, w takim wypadku opłata sądowa od pozwu ulega obniżeniu o 2/3, nie więcej niż o 400 zł.

Kolejną istotną zmianą jest sposób pobierania opłat za prowadzenie mediacji. Dotychczas koszty mediacji wchodziły do kosztów procesu. Wynagrodzenie mediatora wypłacał sąd prowadzący sprawę, a następnie rozliczał w postępowaniu głównym obciążając nimi odpowiednio strony postępowania. Po nowelizacji mediator sam będzie pobierał wynagrodzenie bezpośrednio od stron postępowania (art. 183⁵ KPC). Sąd przejmie ten obowiązek tylko w ściśle określonych przez KPC wypadkach. Z jednej strony może to przyspieszyć uzyskanie należnej zapłaty, z drugiej jednak strony mediator narażony zostanie na większe ryzyko braku zapłaty, jeśli np. spór toczy się pomiędzy stronami, które mają problemy finansowe. Biorąc pod uwagę, że sąd będzie miał obecnie mniejszą kontrolę nad ustalaniem wysokości stawek wynagrodzenia mediatora, wprowadzony został kolejny przepis – art. 98¹ KPC, z którego wynika, iż wynagrodzenie to nie może być wyższe niż stawki określone w rozporządzeniu ustalającym stawki urzędowe.

MEDIACJA ROZWODOWA I RODZINNA JAKO SZCZEGÓLNY RODZAJ MEDIACJI CYWILNYCH

Ewelina Flatow-Kaletka

MEDIACJA W SPRAWACH RODZINNYCH :

- mediacje przed zawarciem związku
- sprawy rozwodowe i mediacje okołorozwodowe
- sprawy o ustalenie kontaktów i opieki nad małoletnimi
- sprawy dot. sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej
- sprawy o ustalenie alimentów lub ich zmianę
- podział majątku
- kwestie wychowawcze
- kwestie związane ze zmianą realizacji kontaktów i opieki nad dziećmi i inne

CZYM JEST MEDIACJA W SPRAWACH RODZINNYCH

Mediacja rodzinna jest „procedurą rozwiązywania konfliktu, w której bezstronna i neutralna trzecia strona towarzyszy członkom rodziny w procesie uzgodnień, pomagając w zdefiniowaniu kwestii spornych, określeniu potrzeb i interesów stron oraz, o ile taka jest ich wola, wypracowaniu wzajemnie satysfakcjonującego oraz świadomego porozumienia” (Gójska A., Huryn W., *Mediacja w rozwiązywaniu konfliktów rodzinnych*, Warszawa, 2007).

Mediację należy wyraźnie oddzielić od innych sposobów łagodzenia lub rozwiązywania konfliktów, choć z pewnością znajdują się w niej elementy poradnictwa, psychoedukacji, treningu komunikacji. Czasem też potrzebne jest wskazanie takich dodatkowych form pracy z rodziną jak: indywidualne i grupowe warsztaty edukacyjne, poradnictwo prawne, w dłuższej perspektywie czasowej: wsparcie psychologiczne.

Mediacja to także (a może przede wszystkim) określony sposób komunikacji, w którym istotą jest wzajemne poznawanie potrzeb i interesów oraz dążenie do ich zaspokojenia. Mirimanoff nazywa mediację stanem ducha, określonym sposobem bycia i zachowania w sytuacji konfliktu. Jest to procedura, która wykorzystuje umiejętności komunikacyjne mediatora,

a zarazem ma na celu modelowanie określonych zachowań u osób w niej uczestniczących (Mirimanoff J.A., Courvoisier F., *Mediation en dix question*, 2013). Rękas podkreśla, że mediacja jest rozmową o tym co dzieli. Według niektórych mediatorów będzie to rozmowa o tym co łączy w konflikcie (Rękas A., *Przemoc w szkole i w rodzinie – zastosowanie mediacji. Potencjał i realia*, Łódź, 2014). Mediację można zatem rozumieć jako proces komunikowania się w kwestiach spornych, dialog między osobami zaangażowanymi w konflikt. Mediator, poprzez techniki komunikacyjne, zapewnia stronom wsparcie we wzajemnej wymianie i zrozumieniu informacji, umożliwia poszerzanie źródeł informacji. Jego rolą jest kontrola słów i wzajemnych nastawień, jak również ułatwianie wymiany poglądów i opinii między stronami. Porozumienie jest możliwe dzięki wspieraniu stron w zrozumieniu rzeczywistych potrzeb i interesów oraz oddzieleniu tego od prezentowanych stanowisk. Mediator odnosi się wówczas do techniki przeformułowania, tak by modelować lub na bieżąco modyfikować sposób komunikacji między stronami. W procesie mediacyjnym mediator stosuje także między innymi aktywne słuchanie, parafrazowanie, zadawanie pytań, odzwierciedlenie, podsumowanie.

Na koniec tej części warto wspomnieć o specyfice mediacji w sprawach rodzinnych. To w ich trakcie osób zaangażowanych w konflikt może być więcej niż dwie, zazwyczaj też proces mediacyjny musi uwzględniać perspektywę dziecka lub innych członków rodziny. Emocje też są często nieporównywalne z tymi, które pojawiają się na przykład podczas mediacji pracowniczej. Konflikty rodzinne wyróżniają się nierzadko także swoim przebiegiem: dynamika konfliktu, tempo jego przebiegu, długotrwałość, to coś, co mediator za każdym razem musi uwzględnić. Z drugiej strony: świadomość rangi przyjętych w mediacji rozwiązań, tego co faktycznie mediacja może zmienić w konflikcie rodzinnym sprawiają, że na mediatorze rodzinnym spoczywa duża odpowiedzialność. Wymaga to od mediatora szczególnych cech oraz specjalistycznego przygotowania (np. umiejętności diagnozowania przemocy), choć ogólne zasady i struktura/rama procesu/ są w każdej mediacji podobne.

Mediację rodzinną należy wyraźnie oddzielić od innych sposobów łagodzenia lub rozwiązywania konfliktów, choć z pewnością znajdują się w niej elementy poradnictwa, psychoedukacji, treningu komunikacji.

MEDIACJA W SPRAWACH RODZINNYCH MOŻE ODBYWAĆ SIĘ:

- przed decyzją o zawarciu związku
- przed decyzją o zakończeniu związku
- w momencie podjęcia decyzji o rozwodzie/separacji/zakończeniu związku
- w toku sprawy rozwodowej
- po rozwodzie
- w sprawach innych członków rodziny

KIEDY WARTO UDAĆ SIĘ DO MEDIATORA

Mediacja rodzinna może być podejmowana we wszystkich sprawach, w których strony chcą i mogą zawrzeć porozumienie, o ile jest to zgodne z prawem i z zasadami współżycia społecznego. Mogą to być sprawy przedrozdowe (np. strony chcą porozmawiać o decyzji, co do przyszłości związku, o podziale ról, o przyszłych kwestiach finansowych i majątkowych, intercyzie). Często strony trafiają do mediatora w sytuacji podejmowania, bądź podjęcia decyzji o rozwodzie (w mediacji rozmawiają wówczas o tej decyzji i jej alternatywach, lub konkretnie: o sposobie orzekania o winie w rozwodzie, o sposobie poinformowania innych o tej decyzji itp.). Trzecia sytuacja to moment kiedy sprawa rozwodowa już się toczy: wówczas na mediację mogą decydować się strony lub zostają do niej skierowane przez Sąd. W mediacji rozważane są wówczas kwestie związane z kontaktami i opieką nad dziećmi (nad chorymi/starszymi członkami

rodziny), związane ze sposobem wykonywania władzy rodzicielskiej. Dodatkowo inne kwestie takie jak: komunikacja między rodzicami (lub innymi członkami rodziny), podejmowanie decyzji, zasady wychowawcze. Te i podobne tematy mogą być w mediacji ustalane w ramach pracy nad rodzicielskim planem wychowawczym lub planem opieki – różnie to się w praktyce nazywa. Często w pokoju mediacyjnym podejmowane są kwestie związane z zabezpieczeniem potrzeb członków rodziny (rodzice uzgadniają alimenty, rodzic z dorosłym dzieckiem ustala alimenty). Mediacja może też dotyczyć kwestii finansowych i majątkowych między małżonkami/byłymi małżonkami, partnerami. Kolejny obszar pracy mediatora rodzinnego, to mediacje po rozwodzie, w których weryfikowane są wcześniejsze ustalenia/wyrok rozwodowy, kiedy okazuje się, że nastąpiła zmiana ważnych okoliczności i w praktyce realizacja wcześniejszych ustaleń jest nierealna (trudna). Oczywiście katalog spraw podejmowanych w mediacji rodzinnej jest o wiele szerszy i zależy od tego kto/kiedy/w jakim celu/w jakiej sytuacji/ do mediatora trafia.

KTO MOŻE SKORZYSTAĆ Z MEDIACJI RODZINNEJ

Mediacja rodzinna jest sposobem na definiowanie, uzgadnianie stanowisk, a w konsekwencji poszukiwanie rozwiązań, które będą akceptowalne przez obie strony konfliktu. Do mediatora trafić mogą osoby, które są stroną jakiegoś konfliktu z członkami rodziny, a trudno im (z różnych przyczyn) poszukiwać najlepszych rozwiązań tej sytuacji. Najczęstsza jest sytuacja kiedy do mediacji trafiają małżonkowie lub byli małżonkowie, ale to samo może dotyczyć osób które pozostają w związku nieformalnym. Mediacja rodzinna może stanowić pomoc dla rodziców, którzy podejmują próbę porozumienia się ze sobą (w rolach rodzicielskich) lub z dziećmi – wówczas do mediacji włączane są dzieci (za każdym razem udział dzieci w mediacji wymaga spełnienia kilku ważnych warunków, m.in. związanych z dojrzałością emocjonalną i poznawczą dzieci, z ich wolą udziału w mediacji, z przygotowaniem mediatora, z wykorzystaniem odpowiednich narzędzi pracy mediacyjnej). Zdarza się tak, że do mediacji rodzinnej kieruje dzieci/nastolatków/ sąd.

Warto w tym miejscu zastanowić się także nad tym kto nie powinien udać się do mediatora, a nawet dla kogo mediacja jest przeciwwskazana. Po pierwsze - do mediacji nie powinny trafić osoby słabo zmotywowane lub takie, które dążą w jej trakcie do realizacji ukrytych/ukrywanych stanowisk i interesów (na przykład osoby, które chcą wykorzystać mediację do tego, by poznać stanowisko strony przeciwnej, a w konsekwencji osłabić jej negocjacyjną siłę). Do mediacji nie powinny trafiać osoby, które nie są w stanie racjonalnie podejmować decyzji. Może to być związane z chorobą psychiczną, uzależnieniem lub sytuacją która uniemożliwia swobodę decyzyjną (ktoś jest ofiarą przemocy, jest szantażowany itp). Co do zasady, aktualnie istniejąca w relacji między stronami przemoc

również wyklucza mediację, choć zarówno sądy, jak i specjaliści pracujący z rodziną (w tym mediatorzy) różnie do tej kwestii podchodzą.

Do mediatora trafić mogą osoby, które są stroną jakiegoś konfliktu z członkami rodziny, a trudno im (z różnych przyczyn) poszukiwać najlepszych rozwiązań tej sytuacji.

PRZEBIEG MEDIACJI W SPRAWACH RODZINNYCH

Do mediatora można trafić z własnej inicjatywy (wystarczy wybrać ośrodek skupiający profesjonalnych mediatorów lub poszukać mediatora na listach mediatorów sądowych). Uгода z takiej mediacji może – jeśli strony tego chcą – trafić do zatwierdzenia przez sąd lub pozostać między nimi. Często mediacja ma miejsce także w trakcie sprawy sądowej – wówczas do mediacji może skierować sąd, ale też każdy uczestnik postępowania może o to wnosić (jak również wskazać mediatora).

W dalszej części mediacja toczy się według zasad wynikających z kodeksu postępowania cywilnego uzupełnianych normami etycznymi oraz standardami pracy mediatora. Mediacja trwa zazwyczaj od 3 do 5 spotkań (w sprawach ze skierowania sądu ilość sesji mediacyjnych wyznaczona jest niejako rozporządzeniem w sprawie wynagrodzenia mediatora i zwrotu kosztów w związku z prowadzeniem mediacji). Czas trwania sesji ustala się zazwyczaj na 60 -90 minut; w zależności od potrzeb Stron i przebiegu procesu istnieje możliwość przedłużenia czasu trwania sesji mediacyjnej. Często w mediacji rodzinnej ważna jest praca wykonana pomiędzy sesjami mediacyjnymi, stąd - dla dobra procesu - odstęp między spotkaniami jest ściśle przemyślany i uwzględnia dynamikę procesu (np. wynosi 2 tygodnie). Zawsze mediator powinien o takiej ewentualności poinformować strony procesu, wskazać cel takich działań oraz ukazać możliwe korzyści. Przykładem jest zaangażowanie stron w kontakt z bankiem w związku z kredytem hipotecznym, uzyskanie wsparcie rzeczoznawcy majątkowego, pośrednika nieruchomości, notariusza itp. Zdarza się, że to w toku mediacji strony zgodnie decydują o skorzystaniu ze wsparcia specjalisty, nawet po jej zakończeniu, na przykład rodzice w ugodzie mediacyjnej umieszczają zapis o systematycznym korzystaniu ze wsparcia psychologa rodzinnego w obszarze pracy z ich nastoletnim dzieckiem.

Mediacja rodzinna – choć specyficzna, bazująca na nieco odmiennych technikach pracy i wymagająca od mediatora specjalistycznego przygotowania (np. wiedzy psychologicznej)

– nie różni się w głównych zasadach i schemacie od innych mediacji. Najczęściej wygląda to tak, że w pokoju mediacyjnym spotykają się uczestnicy sporu wraz z mediatorem (w mediacji rodzinnej standardem jest często prowadzenie jej przez parę mediatorów), choć zdarza się, że sesje mediacyjne prowadzone są osobno dla każdego uczestnika lub tylko z udziałem pełnomocników. Mediacja może być również prowadzona na odległość (mail, telefon, komunikator internetowy), co jest dużym ułatwieniem dla stron, ale z drugiej strony nie pozwala mediatorowi na stosowanie wielu technik pracy. Czasem w pokoju mediacyjnym, oprócz stron spotykają się inne osoby, które według stron są znaczące dla sprawy (np. nowi partnerzy, przyjaciele rodziny), zawsze jednak musi to być poprzedzone zgodą wszystkich uczestników procesu, w tym gospodarza czyli mediatora. Do procesu mediacyjnego mogą (zawsze za zgodą stron) zostać włączeni inni specjaliści – np. psycholog dziecięcy, psychoterapeuta, doradca podatkowy, rzeczoznawca, prawnik itp. Zawsze taki krok musi mieć jasno określony cel i być doprecyzowany w sensie finansowania i organizacji. Niezwykłym wsparciem w procesie mediacyjnym okazują się często pełnomocnicy stron, o ile przyjmą zasady panujące w mediacji i pozostaną w roli ściśle dookreślonej w procesie mediacyjnym (często jest to na przykład wsparcie informacyjne na etapie podejmowania decyzji, bądź wsparcie merytoryczne w trakcie formułowania zapisów ugody mediacyjnej).

Co do zasady, mediacja koncentruje się wokół tematów wskazanych w postanowieniu sądu, bądź doprecyzowanych przez strony w mediacji umownej. Może zdarzyć się zmiana obszaru pracy mediacyjnej, zawsze jednak za zgodą wszystkich uczestników procesu. Proces może zakończyć się ugodą, czasem jest porozumienie częściowe (niektórzy mediatorzy stosują w praktyce spisanie protokołu rozbieżności, w którym zawarte są odmienne stanowiska stron). Mediacja zakończona porozumieniem – jeśli taką ugodę zatwierdzi sąd – kończy sprawę. Oczywiście mediacja może również nie doprowadzić do ugody, co jest ściśle związane z zasadą dobrowolności procesu mediacyjnego i wcale nie jest równoznaczne z brakiem efektywności mediacji (była o tym mowa w poprzednim paragrafie).

ZALETY MEDIACJI RODZINNEJ:

- uczestnicy sami decydują o sobie,
- elastyczny przebieg,
- czas na przyjrzenie się sobie, problemom (profilaktyka ich w przyszłości),
- skupienie na potrzebach (w tym – potrzebach dzieci),
- swoboda komunikacji,
- poufność, poszanowanie prywatności,
- sprzyjająca atmosfera, łagodzenie stresu,
- rozwiązania akceptowalne (szyte na miarę),
- duża szansa na rozwiązania realne i trwałe.

ZALETY MEDIACJI W SPRAWACH RODZINNYCH

Wyróżnikiem mediacji jest to, że daje ona sposobność porozmawiania w życzliwej atmosferze, a co najważniejsze samodzielnego poszukiwania optymalnych rozwiązań. Uczestników wspiera w tym mediator, który dba o właściwy przebieg procesu, jest specjalistą od komunikacji i zarządzania konfliktem. Uczestnictwo w procesie mediacyjnym najczęściej pozwala łagodzić konflikty i zapobiegać im w przyszłości, dając uczestnikom niezwykle ważne narzędzia i umiejętności na przyszłość. Procedura mediacji pomaga zmniejszyć napięcie między stronami w konflikcie, co jest istotne z punktu widzenia niekończącej się przecież nigdy relacji członków rodziny (rodziców, dziadków, dzieci).

Mediacja rodzinna jest elastycznym procesem, w którym uczestnicy decydują o tym:

- o czym będę rozmawiać (czasem ktoś może nie być gotowy, żeby poruszać podczas mediacji

pewne kwestie, nawet jeśli to jest przedmiotem sprawy sądowej);

- jak będą rozmawiać (uczestnicy często ustalają kontrakt, gdzie są różne uzgodnienia zabezpieczające atmosferę rozmów);
- kto będzie mediatorem (w sprawach ze skierowania Sądu, to Sąd wskazuje mediatora, choć również strony mogą go wybrać z listy tzw. mediatorów stałych)
- kiedy i jak często mogą się spotykać;
- jakie rozwiązania są najlepsze dla nich i ich bliskich;
- jakie rozwiązania są możliwe w danej sytuacji;
- czy ostatecznie chcą danego rozwiązania i czy podpiszą ugodę.

Poza tym, w porównaniu z procesem sądowym mediacja daje możliwość oszczędności pieniędzy, które pochłania proces sądowy, koszty pracy pełnomocników, koszty innych specjalistów (biegli, kuratorzy, komornicy). W sprawach sądowych, zawarcie ugody

mediacyjnej pozwala na zwolnienie z uiszczanej opłaty sądowej (lub jej części). Mediacja oznacza także oszczędność czasu. Czasu trwania procesu mediacyjnego i sądowego nie da się porównać. Mediacja może zamknąć się w ciągu jednego dnia, zazwyczaj trwa kilka godzin rozbitych na 2 – 4 spotkania. Na sesje strony umawiają się, dostosowując to do swoich planów i możliwości. Jeśli jest wymagany dłuższy czas – nie stanowi to problemu. Mediacja ze skierowania sądu może trwać do 3 miesięcy, ale można ten czas przedłużyć. Korzystne dla stron jest również to, że mediacja jest bardzo elastyczna w swoim przebiegu. Terminy oraz zasady spotkań ustalają strony i mediator podczas pierwszego spotkania. Na dalszym etapie, ten proces może być modyfikowany w kierunku, który zbliża strony do porozumienia.

Poza oczywistą oszczędnością czasu i pieniędzy, o wiele ważniejsza w procesie mediacyjnym wydaje się możliwość ochrony stron przed kosztami emocjonalnymi procesu sądowego/konfliktu. Nawet jeśli mediacja toczy się w sprawie sądowej, to poziom decyzyjności, jak również możliwość wyrażenia siebie, jest tu diametralnie inny. Poza tym, nie można pomijać także licznych korzyści z mediacji umownej (pozasądowej). Ugoda, jako wymierny efekt mediacji, to niezaprzeczalna korzyść dla stron, ale nawet jeśli nie dojdzie do podpisania ugody (która z pozoru może się wydawać jedynym wskaźnikiem jej skuteczności) często jej korzyści są niewymierne. Nie da się przecież żadną miarą określić sukcesu w postaci nawiązania dialogu między stronami, które wcześniej przez wiele lat kontaktowały się ze sobą za pośrednictwem obraźliwych maili, czy w ogóle pozbawiły się możliwości kontaktu. Nie da się zamknąć w ramy ugody zrozumienia potrzeb dzieci, które przez wiele lat procesu sądowego były przedmiotem przetargu między rodzicami – rozwodzącymi się małżonkami. Takie przykłady można by mnożyć, wciąż jednak w świadomości potocznej, zarówno mediacja, jak i mediatorzy oceniani są przez pryzmat ugód (podobnie jest zresztą w sądach, które z oczywistych przyczyn stosują takie, a nie inne miary skuteczności mediatora). Warto dodać, że biorąc pod uwagę tylko ten wskaźnik – zakończenie sprawy mediacyjnej ugodą – statystyki w sprawach rodzinnych oscylują między 40-50 % spraw zakończonych ugodowo.

Poza oczywistą oszczędnością czasu i pieniędzy, o wiele ważniejsza w procesie mediacyjnym wydaje się możliwość ochrony Stron przed kosztami emocjonalnymi procesu sądowego/konfliktu. Ugoda, jako wymierny efekt mediacji, to niezaprzeczalna korzyść dla stron, ale nawet jeśli nie dojdzie do podpisania ugody (która z pozoru może się wydawać jedynym wskaźnikiem jej skuteczności) często jej korzyści są niewymierne.

MEDIACJE W ŚRODOWISKU SZKOLNYM

Anna Bukowiec, Ewelina Flatow-Kaleta

CZYM JEST MEDIACJA W ŚRODOWISKU SZKOLNYM

„Mediacja dąży do zniesienia przeszkód na drodze do pozytywnego wykorzystywania konfliktów i wspierania możliwości rozwoju” (Lévesque).

Mediacja jest jednym ze sposobów rozwiązywania sporów przy zachowaniu autonomii decyzyjnej stron. Jest ona coraz częściej wprowadzana do szkół jako element działań psychoedukacyjnych, prorozwojowych, ale także jako metoda profilaktyki agresji i przemocy. W środowisku szkolnym odgrywa ona olbrzymią rolę z uwagi na kształtowanie tych kompetencji psychospołecznych uczniów, które koncentrują się właśnie wokół budowania samodzielności myślenia i podejmowania decyzji. Mediacja w tym szerokim rozumieniu prowadzi do konstruktywnego i opartego na wzajemnym szacunku rozwiązywania problemów w sytuacji konfliktowej. Podkreśla to wielu autorów, między innymi tak o mediacji pisze Lévesque „mediacja dąży do zniesienia przeszkód na drodze do pozytywnego wykorzystywania konfliktów i wspierania możliwości rozwoju” (Lévesque J. *Pozytywne wykorzystanie konfliktów – mediacja*, Łódź, 2014).

W niniejszym opracowaniu uwaga skoncentrowana jest na mediacji w szkole, nie można jednak pominąć innych metod, które, wywodząc się z idei sprawiedliwości naprawczej i sprawiedliwości uczestniczącej, mają prowadzić do konstruktywnego rozwiązywania konfliktów. Warto tu wspomnieć chociażby o metodzie kręgów naprawczych, minimediacjach, konferencjach sprawiedliwości naprawczej lub o Metodzie Wspólnej Sprawy. Metody te jednak nie są stosowane (przynajmniej w sposób świadomy i metodyczny) w sposób powszechny. W szkołach bardzo często rozwiązywanie konfliktów bezpośrednio łączy się z utartym schematem: zgłoszenie sytuacji konfliktowej do nauczyciela, wychowawcy lub pedagoga szkolnego, wyjaśnienie przyczyn konfliktu – znalezienie osoby winnej zaistniałej sytuacji- wyciągnięcie wniosków oraz konsekwencje. Mediacja natomiast bazuje na zmianie sposobu myślenia o konflikcie, jako zjawisku, które powinno być szybko minimalizowane lub nawet wyeliminowane ze szkolnej rzeczywistości. Zgodnie z ideą mediacji, konflikt może być traktowany neutralnie lub pozytywnie – jako sytuacja umożliwiająca rozwój. Nie sztuką jest bowiem szybkie pozbywanie się, ukrywanie lub wygaszanie konfliktów, ale przyjrzenie się im i dotarcie do rozwiązań sprzyjających

rozwojowi jednostki/ relacji/ systemu. Takie myślenie o sytuacjach konfliktowych wymaga zmiany „kultury pedagogicznej szkoły w kierunku otwartej komunikacji, oparcia na wzajemnym szacunku podmiotów życia szkolnego oraz poczuciu odpowiedzialności za siebie i społeczność, którą się współtworzy (Kazimierczak M., *Rozwiązywanie konfliktów w szkole. Poradnik dla nauczycieli*, Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej, 2008).

Podsumowując: w środowisku szkolnym prowadzenie mediacji pomaga uczniom zrozumieć schematy i zachowania zarówno innych, jak i swoje w momencie wystąpienia sytuacji trudnych/ konfliktowych. W szkołach, w których wprowadzone zostały mediacje, wszystkie strony konfliktu są zaangażowane w szukanie rozwiązania zaistniałej sytuacji. Strony konfliktu podczas mediacji czują się bezpiecznie, ponieważ mają świadomość, że podczas mediacji nie szuka się winnego, tylko szuka rozwiązania dla zaistniałego konfliktu. Mediacje rówieśnicze pomagają uczniom rozwiązywać swoje konflikty bez udziału osób dorosłych. Są skutecznym sposobem zachęcenia uczniów do kreatywnego, odpowiedzialnego i przede wszystkim samodzielnego rozwiązywania problemów dzięki sprawnemu komunikowaniu swoich celów i potrzeb oraz szukania rozwiązań bez użycia przemocy.

MEDIACJA W SZKOLE – RODZAJE SPRAW, WSKAZANIA, PRZECIWWSKAZANIA

Mediacja w szkole może być prowadzona w bardzo różnych sprawach, gdzie dopuszczalne jest zawarcie ugody. Dotyczy to wszystkich aktorów sytuacji szkolnej: sporów między uczniami, konfliktów między uczniami a nauczycielami, jak również relacji poziomych i pionowych między dorosłymi (grono pedagogiczne, pracownicy administracyjni, rodzice). Występują tu trzy rodzaje mediacji: szkolne, rówieśnicze oraz mediacje oświatowe (mediacje występują nawet na poziomie szkolnictwa wyższego, ale to wykracza poza ramy tego poradnika).

RODZAJE MEDIACJI W ŚRODOWISKU SZKOLNYM:

MEDIACJE OŚWIATOWE

są procesem zmierzającym do rozwiązania problemów, powstających w chwili załamania relacji w środowisku nauczycielskim, problemów na linii szkoła – otoczenie zewnętrzne, prowadzi je dorosły mediator spoza tego środowiska

MEDIACJE SZKOLNE

to poszukiwanie rozwiązania sporu pomiędzy stronami konfliktów wewnątrz szkoły. Do mediacji szkolnej kierowane są konflikty dotyczące relacji międzyludzkich lub związanych z działalnością statutową szkoły. Stronami konfliktu mogą być: nauczyciele, dyrektor, uczniowie, rodzice.

MEDIACJE RÓWIEŚNICZE

są dążeniem do rozwiązania konfliktu pomiędzy uczniami w obecności dwóch mediatorów-uczniów, przygotowanych do prowadzenia mediacji rówieśniczej

Najpopularniejsza forma mediacji w szkole to właśnie mediacje rówieśnicze czyli proces, w którym jako mediatorzy występują sami uczniowie (*peer-mediation*). Mediacja może być prowadzona w ramach Szkolnego Klubu Mediatora zarówno w budynku szkolnym (w spontanicznie wybranym miejscu bądź w wyodrębnionym do tego pomieszczeniu), jak i poza nim.

MEDIACJA W SZKOLNYM KLUBIE MEDIATORA

- prowadzona przez specjalnie przygotowanych i wybranych uczniów – mediatorów rówieśniczych
- oparta o zasady mediacji
- oparta o kontrakt
- wsparta przez proces promowania idei mediacji w środowisku i poza nim
- wspierana przez dorosłych (w tym opiekuna Klubu Mediatora)

Do Szkolnego Klubu Mediatora trafiają sprawy różnego rodzaju: od konfliktów powstałych tu i teraz, po konflikty, które mają swój początek znacznie wcześniej – na przykład kilka lat wstecz. Sprawy rozwiązywane przez mediatorów z Klubu Mediatora dotyczą różnych aspektów życia uczniów: przezywania, obrażania członków rodziny, chowania cudzych przedmiotów, niszczenia mienia, cyberprzemocy, bójek. Wskazaniem do mediacji jest przede wszystkim chęć zakończenia konfliktu, uzyskania satysfakcjonującego dla obu stron rozwiązania sporu. Podczas mediacji rówieśniczych, strony wysłuchują potrzeb drugiej strony konfliktu, co pomaga uczniom zrozumieć zachowanie i emocje, które towarzyszyły drugiej stronie konfliktu.

Mediacja nie jest jednak procedurą, która sprawdzi się w każdej sytuacji i w każdym momencie. Przeciwwskazaniem często okazuje się być motywacja przystąpienia do mediacji w celu innym, niż osiągnięcie porozumienia – zdarza się tak na przykład w przypadku sprawcy, który ma obawy przed poniesieniem konsekwencji za swoje czyny. Bariery dotyczyć mogą też gotowości i kompetencji samych uczestników procesu mediacyjnego – uczniowie stwierdzają, że nie jest to dla nich odpowiednia procedura, mogą nie być na tyle

emocjonalnie czy społecznie gotowi. Istnieją również przeciwwskazania do prowadzenia mediacji wiążące się z psycho-fizyczną kondycją stron/strony konfliktu jak również z relacjami między nimi (np. znaczna nierównowaga sił, aktualnie stosowana przemoc). Przeciwwskazaniem do mediacji są przede wszystkim sytuacje, w których łamane są prawa nieletnich, sytuacje, które dotyczą alkoholu, narkotyków. W momencie, gdy naruszone zostają prawa nieletnich odstępuje się od mediacji i wdrażane są szkolne procedury prawne. Jeżeli strony po uruchomieniu procedur w dalszym ciągu chcą uczestniczyć w mediacji, mediację można kontynuować.

Wydaje się, że w dzisiejszej rzeczywistości szkolnej bariery wynikają w dużej części z samego podejścia nauczycieli, pracowników szkoły do tego sposobu pracy z konfliktem – z jego nieznamości, obaw, a często zwyczajnie z braku czasu na wdrażanie czegoś nowego.

KORZYŚCI Z ZASTOSOWANIA MEDIACJI W ŚRODOWISKU SZKOLNYM

Jest wiele korzyści wynikających z wprowadzania do szkoły procedury mediacji, począwszy od samych uczniów, poprzez korzyści dla pracowników szkoły, nauczycieli, aż po rodziców.

MEDIACJA PRZYNOŚI KORZYŚCI DLA:

- uczniów
- nauczycieli
- rodziców
- pracowników szkoły
- systemu

- na gruncie konkretnego konfliktu
- szerokie/długofalowe

Mediacja przynosi określone skutki na płaszczyźnie konkretnego konfliktu, pozwalając na wspólne poszukiwanie rozwiązań zgodnych (choćby w części) z dążeniami każdej ze stron (sytuacja *win-win*). Przekazanie autonomii w zakresie rozwiązywania konfliktów samym zainteresowanym (w tym wypadku uczniom) przyczynia się do przyjęcia rozwiązań bardziej kreatywnych, skoncentrowanych wokół meritum, umożliwiających realną zmianę. Co więcej – z obserwacji wynika, że są to rozwiązania bardziej akceptowalne i trwałe. Istotny jest fakt, że mediacja przynosi korzyści obu stronom konfliktu. Podczas mediacji strony poznają motywację swoich czynów, mają również świadomość swojej roli w tym procesie, co z kolei powoduje, że widzą swój realny wpływ na rodzaj zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Strony konfliktu zgłaszając się na mediacje często myślą, że dzięki uczestniczeniu w sesji mediacyjnej unikną konsekwencji za spowodowanie zaistniałej sytuacji. W trakcie sesji mediacyjnej, strony zaczynają odczuwać odpowiedzialność, za to, co się stało i chcą to naprawić. To właśnie dzięki wysłuchaniu odczuć drugiej strony, uczniowie zaczynają rozumieć, że konflikt mógł być rozwiązany w inny sposób. Strony konfliktu, dzięki wzajemnym wysłuchaniu odczuć i przemyśleń, zaczynają wczuwać się w zaistniałą sytuację z perspektywy drugiej strony. Powoduje to zwiększanie empatii, uczniowie

mogą z większą łatwością zrozumieć, jak czuła się druga strona konfliktu, co nią kierowało. Uczniowie dostają możliwość rozwiązania konfliktu w taki sposób, aby żadna ze stron nie czuła się pokrzywdzona. Mają również możliwość poszukiwania rozwiązań radzenia sobie z sytuacjami trudnymi innymi, niż przemoc i agresja.

„Ważniejsza niż doraźna interwencja jest stała edukacja, która nauczy młodych ludzi jak rozwiązywać konflikty w atmosferze szacunku, tolerancji i zrozumienia potrzeb drugiego człowieka” (Klimaszewska J., o korzyściach mediacji w szkole, Kurier mediacyjny, 2011).

Korzyścią dla rodziców jest przygotowanie dzieci do dorosłego życia, w którym niejednokrotnie spotykają się z konfliktem. Celem mediacji rówieśniczych jest wzmocnienie specyficznych kompetencji młodych ludzi, które będą przydatne w dalszym, wykraczającym daleko poza okres edukacji, funkcjonowaniu. Uczniowie rozwijają umiejętności związane z wyrażaniem i odczytywaniem potrzeb, emocji, budowaniem szacunku dla poglądów innych osób. Mediacje rówieśnicze rozwijają również umiejętność poprawnego komunikowania się, tolerancji, akceptowania tego, że różnimy się od siebie, a jednocześnie podobnie przejawiamy uczucia, emocje. Mamy podobne potrzeby, chociaż inaczej je realizujemy. Korzyścią dla rodziców jest wyposażenie uczniów w praktyczne umiejętności, które mogą być zastosowane nie tylko w szkole, ale i w domu, czy przyszłych relacjach w pracy.

Mediacja może mieć niebagatelny wpływ także na pozostałych aktorów systemu szkolnego, których wszelkie opisane powyżej korzyści dotyczą w mniejszym lub większym stopniu. Korzyścią dla nauczycieli i pracowników szkoły jest wzięcie odpowiedzialności przez uczniów – strony konfliktu – za popełnione czyny oraz rozwiązanie własnych konfliktów. Z pewnością, takie ich odciążenie daje większy emocjonalny komfort, wymaga również zmiany percepcji własnej roli i celu swojej wychowawczej pracy. Mediacja wpłynąć może również na codzienność szkolną w tym znaczeniu, w jakim zmieniać się będą nastawienia nauczycieli do konfliktu oraz relacji na linii uczeń – nauczyciel (szerzej: dorosły – dziecko). Dzięki mediacji w szkole pojawia się przestrzeń dla kompleksowych działań, których celem jest nie tylko doraźna interwencja, ale także minimalizowanie ryzyka konfliktów w przyszłości. Ważniejsza niż doraźna interwencja jest stała edukacja, która nauczy młodych ludzi jak rozwiązywać konflikty w atmosferze szacunku, tolerancji i zrozumienia potrzeb drugiego człowieka” (Klimaszewska J., O korzyściach mediacji w szkole, Kurier mediacyjny, 2011).

MEDIACJA W SPRAWACH KARNYCH

Michał Borówczak

(mediator, radca prawny)

KORZYŚCI Z MEDIACJI W SPRAWACH KARNYCH

Z punktu widzenia ofiary przestępstwa (pokrzywdzonego) udział w mediacji, to droga do zabezpieczenia własnych potrzeb i interesów (materialnych i psychologicznych). Jest to tematyka pozostająca w cieniu wiodącego celu procesu karnego – czyli ustalenia odpowiedzialności karnej sprawcy. Podczas mediacji pokrzywdzeni najczęściej:

- wskazują sposób naprawienia szkody,
- żądają określonego zadośćuczynienia za doznaną krzywdę,
- oczekują od sprawcy żalu i przeprosin za postępowanie,
- a nawet pragną tylko dowiedzieć się „dlaczego?” (doszło do przestępstwa).

Z punktu widzenia sprawcy przestępstwa, mediacja to okazja do przynajmniej częściowego naprawienia skutków przestępstwa. Sprawca także odnosi korzyści z mediacji. Pozytywne wyniki mediacji sąd bierze pod uwagę przy wymierzaniu kary. Mogą one skłonić sąd do zastosowania nadzwyczajnego złagodzenia kary. A nawet wpłynąć na decyzję o zastosowaniu warunkowego umorzenia postępowania. Podczas mediacji sprawcy mogą m.in.:

- przyjąć na siebie obowiązek naprawienia szkody w uzgodnionym zakresie,
- zobowiązać się do zapłaty zadośćuczynienia w ustalonej wysokości,
- zobowiązać się do innego zachowania (np. publicznych przeprosin, podjęcia się terapii lub leczenia uzależnienia, opuszczenia lokalu zajmowanego z pokrzywdzonym),
- wyrazić skruchę i żal za popełniony czyn,
- starać się o uzyskanie wybaczenia.

W toku mediacji uczestnicy pracują nad osiągnięciem porozumienia w tych kwestiach. Niekiedy (zwłaszcza w przypadku lżejszych przestępstw) dochodzi do pojednania się uczestników.

Mediacja w sprawach karnych nie zastępuje procesu sądowego i nie zwalnia sprawcy od ponoszenia odpowiedzialności karnej.

MEDIACJA W WAŻNIEJSZYCH AKTACH PRAWNYCH:

kodeks karny (k.k), ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r.
(Dz. U. 1997 Nr 88, poz. 553; tj. Dz. U. 2019 poz. 1950 z późn. zm.);

kodeks postępowania karnego (k.p.k.), ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r.
(Dz.U. 1997 Nr 89 poz. 555; tj. Dz. U. 2020 poz. 30 z późn. zmianami);

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 maja 2015 r. w sprawie
postępowania mediacyjnego w sprawach karnych.

RODZAJ SPRAW KIEROWANYCH DO MEDIACJI KARNEJ

Nie sformułowano ustawowych kryteriów, jakim powinna odpowiadać sprawa kierowana do mediacji. Teoretycznie zatem może to być każda sprawa, w której strony tak postanowią. Odradza się jednak mediowanie w sprawach przestępstw dotyczących przestępczości zorganizowanej oraz poważnych przestępstw popełnionych z użyciem przemocy. Dbalność o równą pozycję uczestników nakazuje bardzo ostrożnie korzystać z mediacji w sytuacji, gdy słabsza ofiara znajdowała się w dłuższej psychicznej zależności od sprawcy (np. przy przestępstwie znęcania się; art. 207 k.k.).

Udane mediacje dotyczyły takich przestępstw, jak: bójki, pobicia, uszkodzenie ciała, groźby karalne, kradzież, przywłaszczenie, oszustwo, uszkodzenie mienia, znęcanie się, a nawet rozbój.

Mediacja jest też przydatna w rozwiązywaniu konfliktów o podłożu rodzinnym lub sąsiedzkim.

Bardzo często mediacja skutecznie rozwiązuje konflikt w sprawach z oskarżenia prywatnego (np. przestępstwo zniesławienia, zniewagi, naruszenia nietykalności cielesnej). Tylko w tych sprawach pojednanie się stron skutkuje automatycznym umorzeniem postępowania przez sąd. Tak więc w tych sprawach losy procesu karnego całkowicie zależą od woli stron konfliktu.

Zaletą mediacji jest to, że toczy się poza salą sądową, a nawet poza budynkiem sądu czy prokuratury. „Gospodarzami” procesu mediacyjnego są pokrzywdzony i sprawca przestępstwa. Neutralny i bezstronny mediator tylko czuwa nad bezpiecznym przebiegiem spotkań.

SKIEROWANIE SPRAWY DO MEDIACJI W SPRAWACH KARNYCH

Podstawowym przepisem regulującym mediację jest art. 23a k.p.k. Sprawę do mediacji kieruje właściwy organ. W postępowaniu przygotowawczym jest nim prokurator. W późniejszym postępowaniu sądowym – sąd lub referendarz sądowy. Pokrzywdzony i sprawca muszą wyrazić zgodę na mediację. Mogą także z własnej inicjatywy wnioskować o mediację.

CZAS TRWANIA MEDIACJI

Postępowanie mediacyjne nie powinno trwać dłużej niż miesiąc. Istnieje jednak możliwość przedłużenia tego terminu przez właściwy organ.

ZALETY MEDIACJI W SPRAWACH KARNYCH

Zaletą mediacji jest to, że toczy się poza salą sądową, a nawet poza budynkiem sądu czy prokuratury. „Gospodarzami” procesu mediacyjnego są pokrzywdzony i sprawca przestępstwa. Neutralny i bezstronny mediator tylko czuwa nad bezpiecznym przebiegiem spotkań. Prokurator i sąd nie mają żadnego wpływu na sam przebieg mediacji. Strony uzgadniają naprawienie skutków przestępstwa wyłącznie „między sobą”.

Przebieg spotkań mediacyjnych objęty jest zasadą poufności. Mediatora nie można przesłuchiwać jako świadka, co do informacji uzyskanych od stron (art. 178a k.p.k.).

Mediator sporządza sprawozdanie z przebiegu mediacji. Dołącza do niego również ugodę, o ile została zawarta. W ten sposób kwestia konfliktu między stronami może zostać załatwiona szybko i w sposób w pełni kontrolowany przez strony. Natomiast proces karny będzie toczył się swoim trybem.

MEDIACJA POŚREDNIA MIĘDZY POKRZYWDZONYM A SPRAWCĄ

W wielu wypadkach osoba pokrzywdzona nie będzie chciała mieć bezpośrednich kontaktów ze sprawcą. Nie zawsze oznacza to zarazem, że całkowicie wyklucza ona możliwość porozumienia się w kwestii naprawienia szkody. W takiej sytuacji można skorzystać z tzw. mediacji pośredniej - mediator pełni rolę pośrednika, przekazującego informacje

między stronami. Z mediacji pośredniej można skorzystać także wtedy, gdy sprawca przebywa w areszcie lub z innych względów spotkania są niemożliwe.

Innym rozwiązaniem jest wysyłanie na spotkania pełnomocnika albo obrońcy w celu reprezentowania nieobecnych stron.

SKUTECZNOŚĆ UZGODNIEŃ MEDIACYJNYCH

Zawartym w ugodzie uzgodnieniom mediacyjnym (obowiązkom) nadającym się do egzekucji, sąd lub referendarz sądowy nadają klauzulę wykonalności na żądanie uprawnionej osoby, czyli pokrzywdzonego (art. 107 k.p.k.). Oznacza to, że, jeśli sprawca nie wywiąże się w ustalonym terminie np. z zapłaty określonej kwoty, wtedy pokrzywdzony może skierować sprawę do egzekucji komorniczej i ściągać należność przymusowo.

Ponadto różne zobowiązania, które w mediacji przyjął na siebie sprawca (np. publicznych przeprosin, poddania się określonej terapii, opuszczenia mieszkania zajmowanego z pokrzywdzonym, itp.), sąd może uczynić jednym z warunków, które sprawca ma spełnić w tzw. okresie próby, wyznaczanym w przypadku warunkowego umorzenia postępowania – uchylenie się przez sprawcę od tych obowiązków grozi podjęciem wobec niego postępowania karnego.

Instytucja mediacji w sprawach karnych ma w Polsce już ponad dwudziestoletnią tradycję. Trzeba jednak stwierdzić, że nawet ponad 4.000 mediacji przeprowadzanych w niektórych latach (2015, 2017) dowodzi tylko tego, że mediacja to instytucja nadal niedoceniana. Ilość spraw, w których korzysta się z mediacji, nie zbliża się nawet do wielkości 0,5 % ogólnej liczby spraw karnych wpływających każdego roku do sądów.

Pomimo to, około 2.500 ugód mediacyjnych zawieranych co roku, świadczy o tym, że wiele osób pokrzywdzonych dzięki własnym staraniom uzyskuje od sprawcy szybką i satysfakcjonującą rekompensatę. Świadczy to zarazem o tym, że wobec podobnej grupy sprawców wyrokowano, uwzględniając na ich korzyść pozytywne wyniki mediacji.

WZORY WYBRANYCH DOKUMENTÓW

WNIOSEK O PRZEPROWADZENIE MEDIACJI

Miejscowość, data

W związku z

.....
.....
.....

(krótki opis sprawy)

wniosuję o przeprowadzenie mediacji pomiędzy:

.....
.....

(dane wnioskodawcy: imię, nazwisko, telefon kontaktowy)

a

.....
.....
.....
.....

(dane uczestnika mediacji/uczestników: imię, nazwisko, telefon kontaktowy)

Wniosuję o mediację, która będzie zmierzała do omówienia i wypracowania ugody w przedmiocie:

.....

Akceptuję zasady prowadzenia mediacji, w szczególności zasadę dobrowolności mediacji, poufności procesu mediacyjnego, bezstronności i neutralności mediatora. Akceptuję zasady prowadzenia mediacji przyjęte w ośrodku mediacyjnym, włączając w to zasady dotyczące odpłatności za mediację oraz ochrony danych osobowych.

.....

(data i czytelny podpis)

WZORY WYBRANYCH DOKUMENTÓW

PROTOKÓŁ Z MEDIACJI

Miejscowość, data

PRZEDMIOT MEDIACJI (sygnatura sprawy)

.....

MIEJSCE PROWADZENIA MEDIACJI:

.....

MEDIATOR/MEDIATORZY PROWADZĄCY MEDIACJĘ

.....

.....

MEDIACJA ZOSTAŁA PRZEPROWADZONA POMIĘDZY:

.....

.....

.....

.....

(dane stron: imię, nazwisko, numer PESEL, numer dowodu osobistego, adres zamieszkania)

PRZEBIEG MEDIACJI (data, czas trwania spotkania)

WYNIK MEDIACJI

ZAŁĄCZNIKI (ugoda mediacyjna/inne)

Protokół sporządzono w jednobrzmiących egzemplarzach:

1. dla/ 2. dla/ 3. dla

.....

podpis mediatora/mediatorów

O AUTORACH

ANNA BUKOWIEC

WYKSZTAŁCENIE:

studia licencjackie na Uniwersytecie Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie na kierunku pedagogika specjalna – specjalność resocjalizacja

studia magisterskie na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu na kierunku pedagogika- specjalność- resocjalizacja

KURSY W ZAKRESIE PRACY MEDIACYJNEJ:

- Kurs na mediatora rodzinnego część 1 i 2- organizowana przez Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka w Poznaniu
- Konferencja organizowana przez Poznańskie Centrum Mediacji – Mediacje Prawem Obywatelskim
Mediacje szkolne i rówieśnicze – Centrum Szkoleń Prawnych
- Szkolenie organizowane przez Centrum Arbitrażu i Mediacji – Wprowadzenie do Public Relations dla mediatorów, czyli jak mówić o mediacji.

DOŚWIADCZENIE W ZAKRESIE MEDIACJI

pedagog w Publicznej Szkole Podstawowej Cogito w Poznaniu – wdrażanie systemu mediacji rówieśniczych

KONTAKT: annabukowiec@interia.eu

EWELINA FLATOW-KALETA

WYKSZTAŁCENIE:

doktor nauk humanistycznych (UAM w Poznaniu), wykładowca
studia magisterskie na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu pedagogika-
doradztwo zawodowe i personalne; pedagogika zdrowia

KURSY W ZAKRESIE PRACY MEDIACYJNEJ:

- specjalistyczne Szkolenie z Mediacji Rodzinnych (Stowarzyszenie Mediatorów Rodzinnych)
- szkolenie „Propagowanie alternatywnych metod rozwiązywania sporów” (PM Group Laax, Ministerstwo Sprawiedliwości)
- szkolenie „Praktyczne ćwiczenia z programu mediacji i współpracy międzykulturowej dla uczniów gimnazjum”
- Ogólnopolska Konferencja „wokół nowelizacji przepisów o mediacji w sprawach cywilnych”
- Warsztat pracy mediatora - Porozumienie Bez Przemocy w mediacji
- „Po co nam mediacje w szkole?”, prowadzący Manfred Maier
- „Akademia ochrony przed przemocą”
- „Przeformułowanie – technika pracy z silnymi emocjami w mediacji”

DOŚWIADCZENIE W ZAKRESIE MEDIACJI:

mediatorka wpisana na listę stałych mediatorów Sądu Okręgowego w Poznaniu
Polskie Centrum Mediacji o. w Poznaniu – członek Zarządu

mediacje w sprawach rodzinnych (od 2008 r) w ramach PCM Oddział w Poznaniu oraz
PozCM; warsztaty mediacyjne w szkołach oraz szkolenia dla kadry pedagogicznej w
zakresie wdrażania systemu mediacji rówieśniczej.

PUBLIKACJE MEDIACYJNE:

- Flatow-Kaleta E. (2016), W stronę upodmiotowienia – mediacja a procedury postępowania w sytuacji konfliktu w szkole, [w:] Starik N., Zduniak A. (red.) Edukacja XXI wieku.
- Flatow-Kaleta E. Kwaśniewski Marceli (2017), Mediacje. Rozwiąż konflikt. Broszura informacyjna dla mieszkańców miasta Poznania.

KONTAKT: ewelina.flatow@mediacje.poznan.pl

IZABELA LIBERA

WYKSZTAŁCENIE:

magister prawa – UAM w Poznaniu (1992 - 1997 r.)

radca prawny – Okręgowa Izba Radców prawnych w Poznaniu (2002 – 2005 r.)

KURSY W ZAKRESIE PRACY MEDIACYJNEJ:

- szkolenie „Propagowanie alternatywnych metod rozwiązywania sporów” (PM Group Laax, Ministerstwo Sprawiedliwości)
- szkolenie dla mediatorów (Wielkopolskie Centrum Arbitrażu i Mediacji)
- Szkolenie bazowe z zakresu mediacji (PCM)
- Szkolenie z Mediacji Cywilnych i Gospodarczych (PCM)
- szkolenie „ Mediacje – zmiany w KPC – szanse dla pełnomocników” (Okręgowa Izba Radców Prawnych w Poznaniu)

DOŚWIADCZENIE W ZAKRESIE MEDIACJI:

mediatorka wpisana na listę stałych mediatorów Sądu Okręgowego w Poznaniu

mediatorka wpisana na listę stałych mediatorów Sądu Okręgowego w Warszawie

mediatorka wpisana na listę stałych mediatorów Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie

Polskie Centrum Mediacji, Wielkopolskie Centrum Arbitrażu i Mediacji - mediator

Polskie Centrum Mediacji o. w Poznaniu - Wiceprezes Zarządu

KONTAKT: izabela.libera@mediacje.poznan.pl

MICHAŁ BORÓWCZAK

WYKSZTAŁCENIE:

- prawnicze (Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu, praca magisterska „Mediacja w polskim prawie karnym”),
- radca prawny (Okręgowa Izba Radców Prawnych w Poznaniu).

DOŚWIADCZENIE I DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE MEDIACJI:

- mediator – lista mediatorów Polskiego Centrum Mediacji Oddział w Poznaniu (umieszczona w Sądzie Okręgowym w Poznaniu, specjalizacja - mediacje cywilne, rodzinne, gospodarcze),
- mediator w sprawach karnych (mediator z wyboru stron),
- realizator/wykonawca w projektach edukacyjnych i upowszechniających ideę mediacji: wśród seniorów (2015 r.); w środowiskach szkół podstawowych, gimnazjalnych i średnich (2015, 2016 r.), wśród urzędników instytucji samorządowych (2015-2016), wśród mieszkańców Miasta Poznania (2017 r.),
- członek zarządu Polskiego Centrum Mediacji Oddział w Poznaniu.

KURSY W ZAKRESIE PRACY MEDIACYJNEJ

- szkolenie bazowe oraz uprawniające w zakresie mediacji karnych i w sprawach nieletnich 2009 r. (PCM)

KONTAKT: mborowczak@wp.pl

**Poradnik został sfinansowany ze środków z budżetu Powiatu
Poznańskiego w ramach dotacji z budżetu państwa**